

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

E-misszió
Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

A Kisvárdai-gyepék (HUHN20113) különleges természetmegőrzési terület fenntartási terve

Nyíregyháza
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület.

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Szigetvári Csaba

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Juhász Krisztina

Juhász Krisztina

Dr. Forgács Zoltán

Hauberger Júlia

Lukács Attila

Poór Ádám

Somlai Tibor

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai.....	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	11
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	11
3.2. Kezelési javaslatok	12
3.2.1. Élőhelyek kezelése	12
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	33
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	33
3.2.4. Kutatás, monitorozás	34
3.2.5. Mellékletek	35
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	36
3.3.1. Agrártámogatások.....	36
3.3.2. Pályázatok.....	41
3.3.3. Egyéb	41
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	41
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	41
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	41
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	45
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	48
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	49
1.1. Környezeti adottságok.....	49
1.1.1. Éghajlati adottságok	49
1.1.2. Vízirajzi adottságok	49
1.1.3. Talajtani adottságok	49
1.2. Természeti adottságok.....	50
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	52
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	56
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	56
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	59
1.3. Területhasználat	60
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	60
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	61
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	61
2. Felhasznált irodalom	64
3. Térképek.....	65

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Kisvárdai-gyepek különleges természetmegőrzési terület (kTT)
-------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20113
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	687,39 ha
--------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 3150 – Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel
- 6440 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei
- 7230 – Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

1.4.2. Jelölő fajok

- Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- Mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- Vidra (*Lutra lutra*)

1.5. Érintett települések

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: Kisvárd, Döge, Rétközberencs, Szabolcsveresmart

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrésztelkekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„Ex lap	HNL078	Magas-hegy-alji-láp	39,5 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lap	HNL079	Kalanca	99,94 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lap	HNL076	Borostyános-Galambodi-lápok	248,45 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lap	HNL077	Vár-aljai-láp	39,8 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről

A tervezési terület nem érint különleges madárvédelmi területet.

A tervezési terület az Országos Ökológiai Hálózat magterület (72%), ökológiai folyosó (23%) és puffterület (5%) övezetével egyaránt átfed.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területrendezési terve - 19/2011 (XII.1.) rendelet
- Kisvárdai településszerkezeti-, szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 27/2011. (XI.30.) rendelet
- Döge szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 9/2010. (VII.26.) rendelet
- Döge településszerkezeti terv – 31/2010. (VII.20.) határozat
- Rétközberencs településszerkezeti-, szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 31/2010. (XI.29.) határozat
- Szabolcsveresmart településszerkezeti terv – 49/2006. (X.24.) határozat
- Szabolcsveresmart szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 18/2006. (XII.15.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Rétköz-Beregi körzet (érvényes: 2013.01.01 - 2022.12.31.)

Ügy száma: 11949/14/2011. Kelt: 2013. október 7.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/5. Szabolcs-Szatmár-beregi apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig.
(Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Döge és Környéke Vadászati Közösség (vadgazdálkodási egység kódszáma: 15-851010-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

2-1 Felső-Tisza alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a FETIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M=közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő, illetve jelölő státusra javasolt élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	H	6	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) - A gyepek, sásrétek beszántása a terület több részén, elsősorban annak pereméhez közel, fordul elő, illetve gazdaságos a rét- és legelőgazdálkodás céljaira nehezebben megközelíthető foltokban. A szántóvá alakítás a jelölő élőhelyeket megsemmisíti. A szántóművelés felhagyása után az helyreállási képességük korlátozott.
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	M	15	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei) – Jelentős kiterjedésben, a korábbi rétként használt területeken nem, vagy csak rendszertelenül folyik kaszálás. Ennek hatására a mocsárréteken felgyorsul a magas aranyvessző (<i>Solidago gigantea</i>) terjedése, benádasodás, cserjésedés, jobb esetben magassásossá, zsombékossá alakulnak.
A04.03	pásztorokodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	15	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei) – A rendszeres legeltetéses használat szinte teljesen eltűnt a területről. Az egykori legelőket részben kaszálással, részben semmilyen formában nem használják. Ennek hatására a felgyorsul a magas aranyvessző (<i>Solidago gigantea</i>) terjedése, benádasodás, cserjésedés.
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	20	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) A tervezési területen belül néhány foltban jelenlevő szántók területéről átsodródó vagy átmosódó növényvédőszeres károsíthatják a jelölő élőhelyek élővilágát.
B01	erdőtelepítés	H	0,7	7230 (Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) – A jelölő élőhely egy állományában a közelmúltban történt erdőtelepítés (Kisvárdai 24/A) lokálisan az élőhely megsemmisülését eredményezi.
F02.03.02	horgászat	L	1	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>) – A faj esetleges megakasztása horoggal a seb elfertőzése révén az egyedek pusztulását okozhatja. A horgászok rendszeres jelenléte megzavarhatja az állatokat táplálkozásukban, vagy a számukra létfontosságú napozási tevékenységben. Vidra (<i>Lutra lutra</i>) – A horgászok nagyobb számú rendszeres jelenléte megzavarhatja az állatokat táplálkozásukban, szaporodásukban.
G05.11	közúti ütközésből eredő sérülés vagy pusztulás	M	ismeretlen	Vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina orientalis</i>) - A területen áthaladó nagy forgalmú főutakon jelentős a jelölő fajok gázolási kockázata, különösen vonulási időszakban illetve kóborlás során.

H02.06	mezőgazdasági és erdőszeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés	M	50	3150 (Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel), 6640, 7230 (Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) - A tervezési területen belül több foltban jelenlevő szántóterületeken történő trágyázás átmosódva tápanyagterhelést okoz a jellemzően mélyebb fekvésű jelölő élőhelyeken, ami a nitrofil fajok elszaporodását, gyomosodást, az élőhelyek biológiai sokféleségének csökkenését, degradációját vonja maga után. Ezen kívül a beszántott területek jövőben kívánatos visszagyepesítését gátolja a trágyázás révén felhalmozódó tápanyag.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	60	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) – A tervezési terület egészén rendkívül intenzíven terjed a magas aranyvessző (<i>Solidago gigantea</i>), amely már most az összterület 10%-án uralkodó vagy kodomináns vegetációalkotó a bolygatásokkal, használatváltozással összefüggésben tovább terjed. Emellett számos egyéb fás- és lágyszárú inváziós faj agresszív terjedése figyelhető meg.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	5	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) – A nád (<i>Phragmites australis</i>) erőteljes terjedése figyelhető meg a mocsárréteken, sásréteken, zsombékosokban a kaszálás/legeltetés felhagyása, égetés, a talajvízviszonyok megváltozása hatására. A nádas állományok fajkészlete elszegényedik, a párologtatás fokozódása hatására a kiszáradási tendencia felerősödik.
J01.01	leégés	H	80	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) – A tervezési területen rendkívül gyakran, rendszeresen előfordul a vegetáció szándékos égetése. A rendszeres leégés a jelölő élőhelyekben elszegényedést, gyomosodást okoz. A tartós, visszatérő tüzesetek hatására a talaj tőzegrétege elpusztul, ami lehetetlenné teszi a jelölő élőhelyek helyreállítását. Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>). A jelölő fajok élőhelyein rendszeresen előforduló, szándékos gyújtogatásból eredő tűz a jelölő állatfajokat különösen a szaporodóhelyre való vándorlásakor közvetlenül, tömegesen elpusztítja.
J02.03	csatornázás és vízelvezetés	H	90	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkedvelő üde láp- és sásrétek) – A csatornázás és vízelvezetés hatása kettős az élőhelyeken. A terület nagy részén az árkok és vízelvezető csatornák a lápterületeken egyértelműen kiszárító hatásúak, ami azok elszegényedéséhez, kedvezőtlen irányú átalakulásához vezet. Mindeközben a lokális befogadó Belfőcsatorna közvetlen környezetében időszakosan a természeteshez képest magasabban tartja a talajvízszintet.
J02.11.01	üledék kotrása, eltávolítása	M	<1	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>). A csatornák teljes mederszélességű kotrása időszakosan jelentősen roncolja a jelölő fajok élőhelyeit.
J03.02	élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	M	100	Vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) – A jelölő fajok egykor összefüggő élőhelyei a tervezési területen belül nagyobb és kisebb forgalmú műutak, beépített és mezőgazdasági területek darabolják föl, ami a természetes mozgást,

				élőhelyváltást gátolja, az egyes részpopulációk közötti összeköttetést megnehezíti,
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	M	3	3150 (Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel) – A sekély tavi hínárnövényzet élőhelyein a terület jobb vízellátású, bolygatatlan tavaiban a nádasodás – beleértve az úszólápképződést – a jelölő faj visszaszorulását, eltűnését okozhatja.
K03.06	háziállatok miatt kialakult antagonizmus	M	20	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vidra (<i>Lutra lutra</i>) – A közeli lakóterületről elkóborló kutyák jelentősen zavarják a jelölő fajokat normális élettevékenységükben. Esetenként el is pusztíthatják azokat.
Kód	A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő, illetve jelölő státusra javasolt élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	40	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkevelő üde láp- és sásrétek) A tervezési területtel határos szántók területéről átsodródó vagy átmosódó növényvédőszeres károsíthatják a jelölő élőhelyek élővilágát.
H02.06	mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés	M	100	3150 (Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel), 6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkevelő üde láp- és sásrétek) - A tervezési területtel szomszédos szántóterületeken történő trágyázás átmosódva tápanyegterhelést okoz a jellemzően mélyebb fekvő jelölő élőhelyeken, ami a nitrofil fajok elszaporodását, gyomosodást, az élőhely biológiai sokféleségének csökkenését, degradációját vonja maga után.
E01.01	folyamatos városiasodás	H	20	6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkevelő üde láp- és sásrétek), vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) – A tervezési terület Kisvárdai településsel szomszédos része folyamatosan növekvő belpítés, forgalomnövekedés, potenciális szennyezőforrások révén veszélyezteteti az ebben a zónában levő jelölő élőhelyeket és fajokat.
Kód	Jövőbeli valószínűsíthető veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő, illetve jelölő státusra javasolt élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	H	100	3150 (Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel), 6440 (Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei), 7230 (Mészkevelő üde láp- és sásrétek) - A vízigényes jelölő élőhelytípusok szárazodását, jellegük kedvezőtlen irányú megváltozását, az élőhelyek megsemmisülését okozhatja. Vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) - Hatására a jelölő fajok szaporodó- és élőhelyeinek kiterjedése, időbeli tartóssága csökken.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Kisvárdai-gyepék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során priritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A természetvédelmi célállapot:

A Natura 2000 területen a természetvédelmi célkitűzés, hogy a jelölő közösségi jelentőségű élőhelyek – a 3150 kódú „Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel”, a 6440 kódú „folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei”; a 7230 kódú „mészkezdvelő üde láp- és sásrétek”; - legalább az alapállapotfelmérés során tapasztalt nagyságban, karakterüket megőrizve, az azokat fenntartó gazdálkodás keretében, a Kisvárdai gyepéken található természetes mozaik formájában fennmaradjanak.

A jelölő élőhelyek megőrzésével egyidejűleg a célkitűzés része a Natura 2000 területen található jelölő fajok: a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*), a vidra (*Lutra lutra*) természetes élőhelyeiken való megőrzése.

A megjelölt prioritások szerinti célállapot megvalósításakor arra kell törekedni, hogy a területen az egyéb természetes, de nem közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének, karakterének, egységes táji megjelenésének, természetes biológiai sokféleségének fennmaradása is biztosítható legyen.

A célállapot eléréséhez rendelt célkitűzések:

- A terület egységének, természetes élőhelyi sokféleségének megőrzése: a mocsárrétek, magassásrétek, különböző lápi fátlan és fás élőhelyek, vízi életközösségek, valamint az azokkal szerves élőhelyi együttest alkotó egyéb természetközeli élőhelytípusok megőrzése szükséges, azok megóvása beszántással, égetéssel, feltöltéssel, erdősítéssel, fásítással, beépítéssel, vonalas létesítmények kialakításával, bővítésével szemben.
- A terület lápi, mocsárréti élőhelyeinek, továbbá a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*) állomány fenntartásához szükséges azok megfelelő vízigényének kielégítése; amit a területet érintő belvízelvezető célú csatornákon és árkokon a megfelelő, lecsapolást mérséklő vízkormányzással szükséges biztosítani.
- A területen található gyepék, sásrétek kedvező állapotban való fenntartása a benádasodással, becserjésedéssel, inváziós gyomokkal szemben a megfelelő kaszálási/legeltetési rendszer alkalmazásával biztosítható, amely alkalmazkodik az élőhelyi sokféleséghez: Általános célkitűzés a terület összes gyeptípusára vonatkozóan a kíméletes, az élőhelyi adottságokhoz alkalmazkodó legeltetés, illetve a mérsékelt, kaszálatlan mozaikokat is meghagyó kaszálás - akár kombinált - alkalmazása.
- Az inváziós fajok terjeszkedését célzott beavatkozásokkal szükséges megakadályozni. A leggyobb terjeszkedési potenciálú aranyvessző (*Solidago*) fajok inváziós gócpontjait akár beerdősítés, akár rendszeres rét/legelő használat révén szükséges semlegesíteni.
- A tartós vízállású úszólápok, tözeges nádasok, fűzlápok területét mentesíteni szükséges a

külső beavatkozásoktól, azok lehetőség szerinti teljes bolygatatlansága a cél.

- A vidra (*Lutra lutra*) élőhelyéül szolgáló horgásztó, valamint nagyobb csatornák parti zónáját, környezetét, úgy szükséges kialakítani, hogy a jelölő állatfaj számára a megfelelő búvó- és közlekedőhelyek rendelkezésre álljanak.
- A csatornák karbantartását úgy szükséges elvégezni, hogy az az ott élő jelölő fajokra - mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*) – nézve minél kisebb kockázatot jelentsen.
- A területen keresztülhaladó műutakon a jelölő állatfajok gázolásból eredő elhullásának kockázatát csökkentő műszaki megoldásokat szükséges kialakítani.
- A területen található és azzal szomszédos szántókról eredő tápanyag-, növényvédőszer- és gyomszennyezés mértékét mérsékelni szükséges: vizes élőhely helyreállítás, gyepesítés, erdősítés, vagy kíméletes gazdálkodás alkalmazása révén.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE)

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Kisvárdai-gyep Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 13 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2013/14-ben tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl.

szántó, csatorna, határkövető egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

KE-1 kezelési egység

A KE-1 kezelési egység a tervezési terület gyep fiziológiájú élőhelyeit – mocsárréteket, jellegtelen üde gyepeket, száraz-félszáraz gyepeket kiszáradó magassásosokat és jellegtelen mocsarakat – foglalja magába, melyek megfelelő állapotban való fenntartásához kaszálásos vagy legeltetési használat szükséges. A kezelési javaslatok középpontjában az élőhelyek fenntartásához szükséges kíméletes kaszálásos vagy legeltetési használat folytatása áll.

(1) Meghatározása: A tervezési terület gyep fiziológiájú élőhelyei – mocsárrétek, jellegtelen üde gyepek, száraz-félszáraz gyepek kiszáradó magassásosok és kiszáradó jellegtelen mocsarak –, melyek megfelelő állapotban való fenntartásához kaszálásos vagy legeltetési használat szükséges.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): D34 (mocsárrétek), OB (jellegtelen üde gyepek), OC (jellegtelen száraz-félszáraz gyepek), B5 (nem zombékoló magassásrétek), OA (jellegtelen fátlan vizes élőhelyek)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): RA (őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok), P2a (üde és nedves cserjések), P2b (galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések), B1a (nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások), OD (lágyszárú özönfajok állományai)
- Natura 2000 élőhelyek: 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétei

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A területen a kíméletes legeltetési és kaszálásos gazdálkodás fenntartása javasolható, természeti értékek védelmét figyelembe vevő megfontolásokkal. A terület természetvédelmi célkitűzéseinek leginkább a legeltetési és kaszálásos használat párhuzamos, hasonló arányú alkalmazása felel meg.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. A kezelési egység „ex lege” védett láp területére eső részén kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67).

- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70).
- Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha. (GY42).
- Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos. (GY64).
- A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni. (GY80).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92).
- Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hétnek el kell telnie. (GY91).
- Felülvetés nem megengedett. (GY01).
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10).
- Tűzpászták létesítése nem megengedett. (GY15).
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos (GY14).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116).
- Éjszakai helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti parkigazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén található gyepeket a rendszeres kaszálásos, legeltetési használat alakította ki, annak folytatása kívánatos. A gazdálkodás visszaszorulása helyenként kedvezőtlen folyamatokat indított be (magas aranyvessző – *Solidago gigantea* – és más inváziós fajok terjedése, gyomosodás, nádasodás). A meglehetősen kiterjedt kezelési egység területén lehetséges, sőt, az élőhelyi sokféleség fenntartása szempontjából kívánatos és a gazdálkodói racionalitásnak is

megfelel a legeltetési és kaszálásos használat párhuzamos fenntartása. A közepes intenzitású legeltetés esetén a kezelési egység élőhelyeinek természeti állapota fenntartható, nagyobb intenzitású legeltetés esetén viszont a gyep felszakadozása, a legelőgyomok terjedése, az időszakosan víztelített talajú gyepekben a talajstruktúra kedvezőtlen átalakulása várható. A kíméletes, évente egyszeri, a jogszabályban előírt kötelező mértéknek megfelelő méretű kaszátlan foltokat hagyó, ezáltal nem homogenizáló kaszálás is elfogadható kezelési lehetőség a gyepterületek fenntartására.

KE-2 kezelési egység

A KE-2 kezelési egység a tervezési terület olyan magassásrétjeit (a velük mozaikot alkotó kisebb élőhelyfoltokkal) foglalja magába, amelyek alapvetően nem zombékos felépítésűk és nem tartós vízborításuk miatt legeltetéssel és kaszálással korlátozottan kezelhetők, ugyanakkor fenntartásuk megfelelő vízellátás esetén nem okvetlenül igényli a gazdálkodási jellegű beavatkozásokat. A kezelési javaslatok középpontjában a kíméletes legeltetési vagy kaszálásos használat lehetőségének fenntartása áll.

(1) Meghatározása: A tervezési terület olyan magassásrétjei (a velük mozaikot alkotó kisebb élőhelyfoltokkal), amelyek alapvetően nem zombékos felépítésűk és nem tartós vízborításuk miatt legeltetéssel és kaszálással korlátozottan kezelhetők, ugyanakkor fenntartásuk megfelelő vízellátás esetén nem okvetlenül igényli a gazdálkodási jellegű beavatkozásokat.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B5 (nem zombékoló magassásrétek)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): RA (őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok), OA (jellegtelen fátlan vizes élőhelyek), B1a (nem tőzegképző nádasok, gyékényések és tavikákások), B2 (harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet), D34 (mocsárrétek), OB (jellegtelen üde gyepek), OC (jellegtelen száraz-félszáraz gyepek), OD (lágyszárú özönfajok állományai)
- Natura 2000 élőhelyek: 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei, 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek,

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A területen a kíméletes legeltetési és kaszálásos gazdálkodás adottságai megvannak, de az adott év belvízviszonyai azt erősen befolyásolják, ezért a gyep használatáról legalább éves tervezés szintjén egyeztetés indokolt a természetvédelmi kezelővel. A terület természetvédelmi célkitűzéseinek leginkább a legeltetési és kaszálásos használat, valamint kíméleti területek kiegyensúlyozott arányú fenntartása felel meg.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

A kezelési egység „ex lege” védett láp területére eső részén kötelező előírásként a természet

védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- A legelésbiztosított területet a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani. (GY122).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY80).
- A parcella maximum 50%-a hasznosítható kaszálással. (GY97).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92).
- Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hétnél többnek kell telnie. (GY91).
- Felületés nem megengedett. (GY01).
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10).
- Tűzpászták létesítése nem megengedett. (GY15).
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos (GY14).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).
- A gyepterületen előforduló őshonos hagymafák, hagymafű csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A cserjéirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116).
- Éjszakai helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti parkigazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

Kaszálási terv készítésekor alapvetően három szempontot szükséges figyelembe venni: 1) Magas, tartós felszíni vízborítás vagy átázott talajú területrészek esetén nem végezhető gépi kaszálás, ezért a legmélyebben fekvő területeken gépi kaszálás csak száraz időszakban végezhető 2) A gyomosodásra vagy cserjésedésre különösen hajlamos területrészek (pl. a cserjés-fűs állományokhoz közel, illetve szántószegélyeken) gyakrabban szükséges kaszálni (amennyiben a talaj állapota azt megengedi, ld. az előző szempontot). 3) Az inváziós fajok állományosaival fertőzött részek (amennyiben egyéb módszerekkel nem történik mentesítés) lehetőleg minden évben, és virágzásban szükséges a kaszálást elvégezni. A kezelési egység

területén az inváziós fajok közül a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) virágzásához szükséges alkalmazkodni (július utolsó és szeptember első dekádja közötti időszak). Ha ez utóbbi szempont nem összeegyeztethető az előző két szemponttal, akkor az inváziós fajtól való mentesítés más módjáról szükséges gondoskodni.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területét meghatározó sásrétek fennmaradása gazdálkodási beavatkozás nélkül is biztosítható megfelelő vízellátásuk esetén. Kaszálásuk és legeltetésük ugyanakkor – a, gazdálkodói megfontolások mellett – természetvédelmi szempontból is kívánatos bizonyos mértékig, mert így az élőhely változatossága fokozható. Az élőhelyi sajátosságok – elsősorban a változékony belvízviszonyok – legalább éves szintű alkalmazkodást, tervezést igényelnek mind kaszálás, mind legeltetés esetén.

KE-3 kezelési egység

A KE-3 kezelési egység a tervezési terület zombékoló, illetve tartós vízállású, kifejezetten lápi jellegű magassásrétjeit (a velük mozaikot alkotó kisebb élőhelyfoltokkal) foglalja magába, amelyeken érdemi gazdálkodás nem folyik, arra élőhelyi adottságaik miatt nem is alkalmasak. A kezelési javaslatok középpontjában az élőhelyek lehetőség szerinti bolygatatlan állapotban való megőrzése áll, a szükséges minimális beavatkozásokkal.

(1) Meghatározása: A tervezési terület zombékoló, illetve tartós vízállású, kifejezetten lápi jellegű magassásrétjei (a velük mozaikot alkotó kisebb élőhelyfoltokkal), amelyeken érdemi gazdálkodás nem folyik, arra élőhelyi adottságaik miatt nem is alkalmasak.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B4 (lápi zombékosok, zombék-semlyék komplexek), B5 (nem zombékoló magassásrétek)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): RA (őshonos fajú facsoportok, faszorok, erdősávok), OA (jellegtelen fátlan vizes élőhelyek), B1a (nem tűzegképző nádasok, gyékényések és tavikákások), B2 (harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet)
- Natura 2000 élőhelyek: 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A területen érdemi gazdálkodási tevékenység nem folyik, az élőhelyi jellegzetességek alapján az

nem is indokolt. A beavatkozásoknak az inváziós fajok általi vagy egyéb ok miatt gyomosodás visszaszorítására szükséges korlátozni.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

A kezelési egység „ex lege” védett láp területére eső részén kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani. (GY21).
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti parkigazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység élőhelytípusai megfelelő vízellátás esetén különösebb beavatkozás nélkül fenntarthatóak. Jellemük miatt kaszálásuk, legeltetésük nem kivitelezhető (eltekintve a peremek keskeny, többnyire gyomos sávjától). A peremeken és a korábban bolygatott helyen a gyommentesítő kaszálás lehet szükséges, elsősorban a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) visszaszorítására.

KE-4 kezelési egység

A KE-4 kezelési egységhez a nagyobb kiterjedésű nád uralta állományok tartoznak. A kezelési javaslatok a nádasként való fenntartást, illetve ahol lehetőség van rá, a rétté való alakítást szolgálják.

(1) Meghatározása: Nagyobb kiterjedésű nád uralta állományok.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B1a (nem

tőzegképző nádasok, gyékényések és tavikákások)

- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B5 (nem zsombékoló magassásrétek), RA (öshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok), OA (jellegtelen fátlan vizes élőhelyek), OB (jellegtelen üde gyepek), OD (lágyszárú özönfajok állományai)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területen érdemi gazdálkodási tevékenység nem folyik, a nádhasznosítás sem jellemző, mivel az többnyire gyenge minőségű. A jellemzően száraz nádasok egy részén megfelelő beavatkozással van mód gyepek helyreállítására – a természetvédelmi célkitűzések szempontjából ez a leginkább kívánatos. A gyepek helyreállítására a nádás évi kétszeri, vegetációs időszakban elvégzett kaszálásával javasolható. Különösen a mélyebb tartósabb vízállású állományok, állományrészek esetében a nádások kezeletlenül fenntartása, illetve bizonyos mértékű nádgazdálkodás is összeegyeztethető a célokkal.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek. Gyepek esetén (így a területet alkotó nádás egy részének esetleges gyepképződését követően) kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. A kezelési egység „ex lege” védett láp területére eső részén kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Nádgazdálkodásra vonatkozó javaslatok:

- A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kialakítani. (V41).
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell. (V42).
- A nádaratás befejeztéről értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. (V43).
- A hagyásfoltok kialakítását a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kijelölni. (V44).
- December 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével. (V46).
- A nyílt vízfelszín kialakítás érdekében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve, annak írásos hozzájárulásával vegetációs időben is végezhető nádvágás elsősorban kézi módszerrel (pl.: kézi adapteres kaszával). (V48).
- A nádás minimum 20-30%-át nem szabad learatni. (V50).
- A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a következő hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani. (V53).
- A nádaratás csak fagyott talajon végezhető. (V56).

- A nádaratást végzőnek, a nád aratásához, a rendelkezésére álló nádvágó gépek közül mindig a talaj és hidrológiai adottságainak megfelelő gépet kell használni. (V59).
- A nádaratás megkönnyítése érdekében az érintett terület vízszintjének megváltoztatása tilos. (V62).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).
- Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével. (V08).

A nádas megnyitását, illetve arra alkalmas helyeken a gyepek helyreállítását szolgáló javaslatok:

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22).
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14).
- Felülvetés nem megengedett. (GY01).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70).
- Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha. (GY42).
- Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos. (GY64).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló élőhelyfejlesztésként értelmezhető a gyepek nádasodásának visszaszorítása, ami a kezelési javaslatok részét képezi.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység nádasai legnagyobb részben korábbi kaszált gyepek vagy sásrétek helyén alakultak ki. Ahol van rá mód, ott a nádas visszaszorításával a gyepek, sásrétek helyreállítása az elődleges természetvédelmi prioritás. Amennyiben erre nincsen mód, a nádasok jelenlegi formájukban különösebb beavatkozás nélkül, vagy megfelelő kíméletességgel végzett nádgazdálkodás mellett is fenntarthatók.

KE-5 kezelési egység

A KE-5 kezelési egységhez tartós vízállású tőzeges talajú lápi nádasok, úszólápok tartoznak részben fűzlápi és hínárnövényzettel. A kezelési javaslatok középpontjában vízellátásuk megőrzése mellett bolygatatlanságuk biztosítása áll.

(1) Meghatározása: Tartós vízállású tőzeges talajú lápi nádasok, úszólápok, részben fűzlápi vegetációval.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B1b (úszólápok, tőzeges nádasok), J1a (fűzlápok)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Ac (álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete), B5 (nem zsombékoló magassárrétek), RA (őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok), OA (jellegtelen fátlan vizes élőhelyek)
- Natura 2000 élőhelyek: 3150 – Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel, 91E0* – Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területen érdemi gazdálkodási tevékenység – az élőhelyek alapvető jellege miatt – nem folyik, az a természetvédelmi célok szempontjából nem is kívánatos.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

A kezelési egység egész területe „ex lege” védett láp területén található, ezért kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A területet kezeletlenül kell fenntartani, mindennemű beavatkozás tilos. (V64)
- A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető. (VA03)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén tó illetve egykori tőzegkitermelő hely természetes szukcessziójával kialakult, magas természetességű, a rétközi táj egykor uralkodó, mára gyakorlatilag teljesen eltűnt élőhelytípust reprezentáló lápi élőhelyek találhatók. Megfelelő vízellátásuk fennmaradása esetén emberi beavatkozás nélkül hosszabb távon fenntarthatók. Gazdálkodásra alkalmatlan területek.

KE-6 kezelési egység

A KE-6 kezelési egységhez a tervezési terület inváziós és gyomosodási gócpontjai tartoznak: a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) illetve magaskórós gyomnövényzet által uralt, illetve az előbbiekre ágyazott erősen leromlott természeti értékű területegységek. A kezelési javaslatok középpontjában olyan beavatkozások állnak, amelyek a további invázió és gyomosodás megfékezését szolgálják.

(1) Meghatározása: a tervezési terület inváziós és gyomosodási gócpontjai tartoznak: a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) illetve magaskórós gyomnövényzet által uralt, illetve az előbbiekre ágyazott erősen leromlott természeti értékű területegységek.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): OD (lágyszárú özönfajok állományai), OF (magaskórós ruderalis gyomnövényzet), OA (jellegtelen fátlan vizes élőhelyek), OB (jellegtelen üde gyepek), OC (jellegtelen száraz gyepek)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B5 (nem zsombékoló magassásrétek), RA (őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok), P2a (üde és nedves cserjések), B1a (nem tőzegképző nádasok, gyékényések és tavikákások), S6 (nem őshonos fafajok spontán állományai), S7 (nem őshonos fafajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok).
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területen érdemi gazdálkodási tevékenység nem folyik, ami részben oka, részben következménye az inváziós és gyomfajok elszaporodásának. A gazdálkodás feltételeinek megteremtése (gyep helyreállítása tisztító kaszálás révén, esetleg vegyszeres beavatkozással, vagy erdőtelepítés) egyben élőhelyrekonstrukciót is jelent.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

Gyepek esetén (így a területet így a területet uraló gyomos növényzet gyeppé alakítását követően) kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

A kezelési egység „ex lege” védett láp területére eső részén kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Inváziós növényekkel fertőzött gyepekben csak a mentesítést követően lehet legeltetni (GY58)
- A gyepeket évente legalább kétszer kell kaszálni. (GY81)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33).

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén élőhelyrekonstrukciós beavatkozásként értelmezhető az inváziós illetve magaskórós gyomnövényzet nagyobb volumenű visszaszorítása. Lehetőség szerint ezt mechanikai módszerekkel szükséges elvégezni (évi többszöri ezen belül hangsúlyosan a magas aranyvessző – *Solidago gigantea* - virágzási idejében történő kaszálás, szárzúzás), ami megfelelő elővizágyatosság mellett kiegészíthető kémiai módszerekkel. Utóbbi esetben a beavatkozást előzetes, a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett terv alapján javasolt elvégezni.

Élőhelyrekonstrukcióként értelmezhető beavatkozásként a kezelési egység területén őshonos fafajú erdő telepítése is javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható. Kivételt képezhet ez alól a szomszédos gyepterületek legeltetése, kaszálásos gazdálkodását kiszolgáló létesítményeinek kialakítása.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés őshonos fafajú, lehetőség szerint erősebben záródó, sűrű, több szintes lombkoronát fejlesztő célállomány kialakításával javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén erősen leromlott, önmagában csekély természeti értéket hordozó gyomos növényzet uralkodik, amely az inváziós fajok – főként a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) nagy tömege miatt erősen veszélyeztetik a környező jelölő és egyéb természetközeli élőhelyeket. A javaslatok elsődleges célja, hogy a megfelelő beavatkozásokkal az inváziós növények és a gyomosodás további terjedése megfékezésre kerüljön. Erre a következetesen, hosszabb időn keresztül végzett tisztító kaszálás és szárzúzás, esetleg kémiai módszerekkel kiegészítve; valamint erdőtelepítés lehet alkalmas.

KE-7 kezelési egység

A KE-7 kezelési egységhez fiatal, őshonos fafajú erdőtelepítések tartoznak. A kezelési javaslatok célja, ezeknek az állományoknak – mint az élőhelyi sokféleség szempontjából majdan fontos élőhelyeknek – lehetőség szerinti természetközeli állapotban való fenntartása, és az intenzíven terjedő tájidegen fajoktól való mentesítése.

(1) Meghatározása: Fiatal, őshonos fafajú erdőtelepítések. (Kisvárdai 24/A és 12/B erdőrészletek).

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): RB (őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők), RC (őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők), OA (jellegtelen fátlan vizes élőhelyek), OB (jellegtelen üde gyepek), OC (jellegtelen száraz-félszáraz gyepek)

- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B2 (harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet).
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó üzemtervezett erdőkben a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a nevelővágások során általános javaslat a tájidegen, különösen az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet.
- Körzeti erdőterv: Rétköz-Beregi körzet (érvényes: 2013.01.01 - 2022.12.31.) Ügy száma: 11949/14/2011. Kelt: 2013. október 7.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28).
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával. (E11).
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén fiatal őshonos fafajú erdőtelepítések a Natura 2000 terület élőhely együtteseinek fontos részét képezhetik, amennyiben nem válnak tájidegen inváziós fafajok forrásává. Ezért erre a nevelővágások során külön figyelmet szükséges fordítani. A Kisvárda 24/A erdőrészletben élőhelyi adottságok miatt fátlan állapotban maradt nagyobb mocsári: magassásos-harmatkásás vegetációjú vízállásos foltok esetében indokolt az egyéb részletként való lehatárolás és fátlan állapotban való megőrzés.

KE-8 kezelési egység

A KE-8 kezelési egységhez alapvetően hazai füzes-nyaras fafajú, nagyobb, többé-kevésbé zárt, de erdőnek nem minősülő facsoportok, fasorok, az álatuk közbezárt kisebb fátlan élőhelyfoltok tartoznak, jellemzően mocsári-lápi környezetben. A kezelési javaslatok célja, ezeknek az állományoknak – mint az élőhelyi sokféleség szempontjából fontos élőhelyeknek – lehetőség szerinti természetközeli állapotban való fenntartása, és az intenzíven terjedő tájidegen fafajoktól való mentesítése.

(1) Meghatározása: Alapvetően hazai füzes-nyaras fafajú, nagyobb, többé-kevésbé zárt, de erdőnek nem minősülő facsoportok, fasorok.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): RA (őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok), RB (őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): P2a (üde és nedves cserjések), B5 (nem zsombékoló magassásrétek), B4 (lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek), B1a (nem tűzegképző nádasok, gyékényések és tavikákások), OA (jellegtelen fátlan vizes élőhelyek), OB (jellegtelen üde gyepek), U9 (állóvizek)
- Natura 2000 élőhelyek: 7230 – Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység élőhelyeihez gazdálkodási tevékenység közvetlenül nem kapcsolódik. Az esetleges fahasználat során javasolt megőrizni a fás állományok táji megjelenését, aminek érdekében az egy fahossznál nagyobb fátlan szakaszok, foltok kialakítása kerülendő, kivéve tájidegen, intenzív terjedésre képes fafajok egyedeinek kivágása esetén..

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

A kezelési egység „ex lege” védett láp területére eső részén kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33)
- Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. (E17).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós, élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységhez tartozó őshonos fafajú faállományok fontos elemei a Natura 2000 területet alkotó természetközeli élőhely-együttesnek. Indokolt ezért megőrzésük, lehetőség szerint az élő faegyedek mellett a vastag, lábön álló holfákkal együtt.

KE-9 kezelési egység

A KE-9 kezelési egységhez tájidegen, többnyire intenzíven terjedő fafajok (akác, bálványfa, zöld juhar, nyugati ostorfa) által alkotott fasorok, facsoportok tartoznak. A kezelési javaslatok célja a szomszédos élőhelyek védelme az intenzíven terjedő tájidegen fás növényzettől

(1) Meghatározása: Tájidegen, többnyire intenzíven terjedő fafajok (akác, bálványfa, zöld juhar, nyugati ostorfa) által alkotott fasorok, facsoportok.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): S7 (nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok) S6 (nem őshonos fafajok spontán állományai)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): P2b (üde és nedves cserjések)
- Natura 2000 élőhelyek: –

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység élőhelyeihez nem kötődik kifejezett gazdálkodási tevékenység. Az esetleges fahasználat során javasolt a letermelésre kerülő tájidegen fafajú fák helyére őshonos fajok egyedeivel pótlást végezni.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

A kezelési egység „ex lege” védett láp területére eső részén kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E56).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós, élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységhez tartozó területeken spontán terjedésre hajlamos idegenhonos fásszárúak uralkodnak, amelyek inváziójukkal veszélyeztethetik a környező gyepterületeket, közösségi jelentőségű élőhelyeket. A kezelési javaslatok az inváziós fajok visszaszorítását célozzák.

KE-10 kezelési egység

A KE-10 kezelési egységhez a gyepekkel, lápokkal érintkező, részben azok feltörése révén kialakított szántók, gyomos parlagok tartoznak. Az ezeken folyó gazdálkodás potenciális veszélyforrást jelent a környező természetközeli élőhelyekre, és részben meggátolja azok természetes összeköttetését. A kezelési javaslatok sorában elsődleges a szántók gyepesítése vagy erdősítése, s amennyiben az nem valósul meg, a szántóművelésre vonatkozó javaslatok a veszélyeztető hatás mérséklését szolgálják.

(1) Meghatározása: A gyepekkel, lápokkal érintkező, részben azok feltörése révén kialakított szántók, gyomos parlagok.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): T1 (egyéves intenzív szántóföldi kultúrák), T2 (évelő intenzív szántóföldi kultúrák), T10 (fiatal parlag és ugar)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): OA (jellegtelen fátlan vizes élőhelyek), OB (jellegtelen üde gyepek), OC (jellegtelen száraz-félszáraz gyepek), OD (lágyszárú özönfajok állományai)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén a természetvédelmi célkitűzéseket leginkább élőhelyrekonstrukcióként értelmezhető gyeppé, vizes élőhellyé alakítása, másodsorban őshonos fafajú erdőtelepítés szolgálja. A gyepekkel szomszédos, azokkal összefüggő, üde vagy nedves területeken elsődlegesen a gyepesítés, vizes élőhely helyreállítás javasolt, míg kissé szárazabb termőhelyű szántókon az

erdőtelepítés indokoltabb. Amennyiben az nem megvalósítható, a szántóföldi gazdálkodáshoz kötődő javaslatok relevánsak.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó szántóföldi élőhelytípusaira nincsenek. Az esetleges élőhelyrekonstrukció keretében helyreállítható gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

A kezelési egység „ex lege” védett láp területére eső részén kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52).
- Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel. (SZ51).
- Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos. (SZ63).
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése. (SZ56).
- Melioráció tilos. (SZ46).
- Drénezés tilos. (SZ48).
- Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető. (SZ49).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni. (SZ37).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén élőhelyrekonstrukciós célból javasolható a szántóterületek füves élőhelyé alakítása, majd kaszálóként vagy legelőként való hasznosítása. Mivel a felhagyott szántókra gyorsan betelepülni képes inváziós fajok (magas aranyvessző, selyemkóró) jelentős mennyiségben vannak jelen, a természetvédelmi szempontból sikeres gyepesítést fűmagvetéssel célszerű kivitelezni. A gyeptelepítésnél réti csenkesz (*Festuca pratensis*), réti perje (*Poa pratensis*), csomós ebír (*Dactylis glomerata*), szárazabb térszínen veresnadrág csenkesz (*Festuca pseudovina*) alkalmazása javasolható. A mélyebb fekvésű, vízállásos magassásosok, zombékosok feltörésével kialakított és azokkal körülvett szántókon szántóművelés felhagyását követően a spontán, gyepvetés nélküli vizes élőhelyé alakítás javasolható, azonban tisztító kaszálást ekkor is javasolt végrehajtani az élőhely helyreállítás első éveiben.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés elsősorban azokon a szántókon javasolható, amelyek nem érintkeznek gyepekkel. Az erdőtelepítést lehetőség szerint őshonos, tájhoz, elegyes, magas vágáskorra tervezhető fafajokkal javasolt végezni.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A Natura 2000 területen a szántókon folyó gazdálkodás potenciális veszélyforrást jelent a környező természetközeli élőhelyekre (inváziós gyomok elszaporodása, tápanyag és vegyszerterhelés), és részben meggátolja azok természetes összeköttetését. Elsődleges cél ezért a szántóművelés felhagyásával gyeperős élőhely helyreállítás vagy erdőtelepítés. Amennyiben az nem megvalósítható, a szántóföldi művelés folytatása mellett a környezetkímélő besorolású vegyszerekre és a műtrágyahasználat mellőzésére vonatkozó javaslatok csökkenthetik a káros hatások kockázatát.

KE-11 kezelési egység

A KE-11 kezelési egységhez horgásztó és annak közvetlen szegélynövényzete tartozik. A kezelési javaslatok célja a horgászati tevékenység összehangolása a tóhoz kötődő jelölő fajok – vidra, mocsári teknős igényeivel.

(1) Meghatározása: horgásztó és annak közvetlen környezete.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): U9 (állóvizek)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): S7 (nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok).
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A horgásztó jelenlegi használata a Natura 2000 célkitűzésekkel összeegyeztethető.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

A kezelési egység egész területe „ex lege” védett láp területén található, ezért kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01).
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Javasolt a tavat szegélyező fasor felújítása, pótlása során az őshonos fafajokat előnyben részesíteni, valamint kiegészítésképpen őshonos fafajú cserjés csoportokat telepíteni.

A horgászati tevékenységhez kapcsolódó kisebb építményeket javasolt tájba illő módon, természetes anyagokból kialakítani.

A tóhoz kötődő vidraállomány táplálkozásából adódó esetleges konfliktusok enyhítése érdekében, javasolható a gazdaságilag nem értékes, őshonos „gyomhal” fajok telepítését, vagy megtartása a horgásztóban.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A horgásztó jelenlegi használata összeegyeztethető az ahhoz kötődő jelölő fajok – vidra (*Lutra lutra*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*) fenntartásával. A kisebb értékű őshonos gyomhal fajok telepítése és megtartása, valamint a szegélyező fasor cserjékkel való kiegészítése javítja a jelölő fajok életfeltételeit, és részben csökkentik az azok jelenlétéből adódó esetleges konfliktusokat.

KE-12 kezelési egység

A KE-12 kezelési egységhez használaton kívüli, tözeges gyomos nádas növényzettel teljesen benőtt horgásztó tartozik. A kezelési javaslatok egy horgászati célra is alkalmas, de természetközeli vízparti/mocsári növényzetű élőhely helyreállítását célozzák.

(1) Meghatározása: Használaton kívüli, tözeges gyomos nádas növényzettel teljesen benőtt horgásztó.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): B1b (úszólápok, tözeges nádasok és télisásosok)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): P2a (üde és nedves cserjések).
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

Javasolható a nyílt vizű horgásztóként való helyreállítás, nagyobb (20-30%) arányú nádas és egyéb természetközeli parti/mocsári növényzet fenntartásával.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes

minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01).

- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasolható a nyílt vizű horgásztóként való helyreállítás, nagyobb (20-30%) arányú nádas és egyéb természetközeli parti/mocsári növényzet fenntartásával.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Javasolt a tavat szegélyező fasor felújítása, pótlása aorán az őshonos fafajokat előnyben részesíteni, valamint kiegészítésképpen őshonos fafajú cserjés csoportokat telepíteni.

(7) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A nyílt vízfelületű tó helyreállításával a jelölő fajok – vidra (*Lutra lutra*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állomány növekedésére lehet számítani. Megfelelő mértékű nádas és egyéb természetközeli parti/mocsári növényzet fenntartásával a fajok a város szomszédsága ellenére elegendő búvó, táplálkozó, illetve szaporóhelyet találhatnak maguknak.

KE-13 kezelési egység

A KE-13 kezelési egység a terület legfontosabb csatornáit foglalja magába, amelyekhez önálló gazdálkodási tevékenység nem kapcsolódik, ugyanakkor élőhelyi, ökológiai folyosó funkciója és a természetes élőhelyek vízgazdálkodására gyakorolt kulcsszerepe miatt természetvédelmi kezelési feladatok kapcsolódnak hozzájuk. A csatornáknak csak kis szakasza halad a Natura 2000 terület határain belül, a javaslatok ezért tágabban, a Natura 2000 területtel szomszédos szakaszokra nézve is megfontolandók.

(1) Meghatározása: Mesterséges csatornák és töltésük.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): BA (fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): OC (jellegtelen száraz-félszáraz gyepek), OB (jellegtelen üde gyepek)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok:

A csatornák nyomvonalán és a parti sávokon a mindenkori vízjogi engedélynek megfelelő működést biztosító fenntartási munkák elvégzése során a hínárkaszárlást, nádvágást javasolt előnyben részesíteni a kotrással szemben. Az esetlegesen szükséges kotrásos karbantartást az élővilágot legkevésbé zavaró, a szaporodási és telelési időszakokkal legkevésbé átfedő, augusztus 1. és október 15. közötti időszakban javasolt elvégezni. Előnyben részesítendő a felszervényű kotrás, az érintetlenül hagyott oldalon legkorábban 2 éves visszatérési idővel. A parti sáv rendezését

szolgáló munkálatok időzítésére a június 15. – február 15. közötti, a meder növénytelenítésére június 15. – február 15. közötti időszak javasolható. Haváriaesetek esetében a fentieket nem szükséges figyelembe venni. A csatornák medrének kotrásából származó iszap parton történő deponálása nem javasolható, azt a területről szükséges elszállítani.

A csatornák fenntartási szakaszán legalább éves rendszerességű kaszálással, száruzással szükséges gondoskodni az ott terjedő inváziós növényfajok visszaszorításáról.

(4) *Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:*

a) *Kötelező előírások és korlátozások*

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

A kezelési egység „ex lege” védett láp területére eső részén kötelező előírásként a természet védelméről szóló 1996 évi LIII törvény megfelelő előírásait szükséges alapul venni.

b) *Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok*

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01).

(5) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:*

A kezelési egységhez tartozó csatornákon javasolható vízvisszatartó műtárgy vagy műtárgyak létesítése, amelyek - nem meggátolva a tél végi, kora tavaszi illetve esetleg más időszakban fellépő belvíztöbblet átvezetését - megakadályozzák, hogy száraz időszakban a lápi élőhelyek fennmaradásához szükséges vízmennyiség eltávozzék a területről. A vízvisszatartás megvalósítása csak – a jelen fenntartási terv keretein túlmutató – előzetes tervezés alapján lehetséges.

(6) *Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok*

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) *Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:*

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(8) *Kezelési javaslatok indoklása:*

A terület egészére vonatkozóan szükséges megoldani a lápi-mocsári (részben jelölő) élőhelyek és a közösségi jelentőségű fajok vízigényének biztosítását. A kezelési egységbe tartozó csatornaszakaszok kulcsszerepet játszanak a terület vízháztartásában. Emiatt szabályozható, és különösen a nyári aszályos időszak vízellátását is megoldó vízkormányzás kialakítása szükséges a csatornán. A javasolt beavatkozással kitolható az az időszak, amelynek során a lápok, láprétek vízellátása (elsősorban a talajvíz révén) megfelelő.

A kezelési egység területén található csatorna, fontos élőhely a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) és a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) számára, amit figyelembe szükséges venni a csatornák karbantartásakor.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1. fejezetben, az kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatokkal egységes szerkezetben tárgyalja. Az élőhelyrekonstrukciós javaslatok összefoglalóan a következők:

A terület egészére vonatkozóan szükséges megoldani a lápi-mocsári (részben jelölő) élőhelyek és a közösségi jelentőségű fajok vízigényének biztosítását. A Natura 2000 területen áthaladó csatornák kulcsszerepet játszanak a terület vízháztartásában. Emiatt szabályozható, és különösen a nyári aszályos időszak vízellátását is megoldó vízkormányzás kialakítása szükséges a csatornákon. A javasolt beavatkozással kitolható az az időszak, amelynek során a lápok, láprétek vízellátása (elsősorban a talajvíz révén) megfelelő. Javasolt ezért a nagyobb lecsapoló csatornák érintett szakaszán szabályozható vízviszatartó műtárgyak létesítése, amelyek - nem meggátolva a tél végi, kora tavaszi illetve esetleg más – pl. a Tisza áradásaihoz kötődő – időszakban olykor fellépő, természetvédelmi szempontból sem kedvező belvíztöbblet átvezetését - megakadályozzák, hogy száraz időszakban a lápi, lápréti, mocsárréti élőhelyek és a hozzájuk kötődő jelölő fajok fennmaradásához szükséges vízmennyiség eltávozzék a területről. A vízviszatartás megvalósítása csak – a jelen fenntartási terv keretein túlmutató – előzetes tervezés alapján lehetséges. A lecsapoló hatásban lokálisan számottevő szerepük van egyes kisebb, vízjogi üzemeltetési engedéllyel nem rendelkező árkoknak is, amelyek jelentős hosszúságban találhatóak a Natura 2000 területen. Ezeknek az árkoknak esetében - a lápi, lápréti élőhelyekre gyakorolt kiszárító hatás csökkentését célzó – teljes vagy részleges elzárás, megszüntetés javasolható.

A KE-6 kezelési egység területén élőhelyrekonstrukciós beavatkozásként javasolt az inváziós illetve magaskórós gyomnövényzet nagyobb volumenű visszaszorítása. Lehetőség szerint ezt mechanikai módszerekkel szükséges elvégezni (évi többszöri ezen belül hangsúlyosan a magas aranyvessző – *Solidago gigantea* - virágzási idejében történő kaszálás, szárazítás), ami megfelelő elővízágyatosság mellett kiegészíthető kémiai módszerekkel. Utóbbi esetben a beavatkozást előzetes, a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett terv alapján javasolt elvégezni.

A KE-12 kezelési egység területén javasolható a nyílt vizű horgásztóként való helyreállítás, nagyobb (20-30%) arányú nádas és egyéb természetközeli parti/mocsári növényzet fenntartásával.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési terület jelölő fajainak védelme alapvetően az élőhelyek megfelelő kezelésén keresztül biztosítható, a 3.2.1. fejezetben részletezett élőhelykezelési javaslatok alapján.

A KE-12 kezelési egység területén található használaton kívüli, tözeges gyomos nádas növényzettel teljesen benőtt horgásztó esetében a nyílt vízfelületű tó helyreállításával a jelölő fajok – vidra (*Lutra lutra*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állomány növekedésére lehet számítani. Megfelelő mértékű nádas és egyéb természetközeli parti/mocsári növényzet fenntartásával a fajok a város szomszédsága ellenére elegendő búvó, táplálkozó, illetve szaporóhelyet találhatnak maguknak.

A vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) esetében alapvető a vizes élőhelyek megfelelő vízellátásának fenntartása, és a természetes élőhelyek folytonosságának, összeköttetésének megléte. Mivel élőhelyeik erősen feldarabolódtak, védelmük érdekében indokolt

a Natura 2000 terület egyes részterületei között áthaladó, a vándorlásukat végző kétéltűek és hullók migrációs útvonalát keresztező nagy forgalmú műutak érintett hosszán a biztonságos vonulást elősegítő terelő rendszer és átjárók létesítése.

Kiemelendő szempont a terület nagyobb csatornáinak fenntartási munkái során a mocsári teknős védelmét is szolgáló kíméletes eljárások alkalmazása: A mindenkori vízjogi engedélynek megfelelő működést biztosító fenntartási munkák elvégzése során a hínárkaszállást, nádvágást javasolt előnyben részesíteni a kotrással szemben. Az esetlegesen szükséges kotrásos karbantartást az élővilágot legkevésbé zavaró, a szaporodási és telelési időszakokkal legkevésbé átfedő, augusztus 1. és október 15. közötti időszakban javasolt elvégezni. Előnyben részesítendő a félszelvényű kotrás, az érintetlenül hagyott oldalon legkorábban 2 éves visszatérési idővel. A javasolt intézkedés közvetlenül a KE-13 kezelési egység területén valósítható meg.

A vidra (*Lutra lutra*) állomány a területen gyakorlatilag a KE-11 kezelési egység területén található horgásztóhoz kötődik, bár a faj szempontjából fontos szerepe van a Natura 2000 területen áthaladó (de annak részét nem képező) Belfőcsatornának is. A horgásztó esetében a faj életfeltételei búvóhelyként alkalmas kisebb cserjés csoportok telepítésével – kis mértékben – javíthatók. A vidraállomány táplálkozásából adódó esetleges konfliktusok enyhítése érdekében, javasolható a gazdaságilag nem értékes, őshonos „gyomhal” fajok telepítését, vagy megtartása a horgásztóban. A javasolt intézkedések közvetlenül a KE-11 kezelési egység területét érintik.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Monitorozás:

A tervezés alapját jelentő 1:10.000 léptékű élőhelyterképezés, illetve a jelölő fajokra vonatkozó botanikai és zoológiai felmérés 2014-ben készült el a teljes területre nézve. A további kutatás és monitorozás tekintetében a ennek a felmérésnek az eredményeit célszerű alapállapotnak tekinteni.

A jövőben szükséges a területen a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének és természetességének, valamint a jelölő fajok állományának nyomon követése.

A jelölő élőhelyek monitorozására javasolható 10 évente az NBmR protokoll szerinti élőhelyterképezés elvégzése. Az élőhelyek ennél ritkábban végzett monitorozása vélhetőleg nem ad megfelelő lehetőséget az esetlegesen beinduló negatív folyamatok megváltoztatását célzó idejében történő beavatkozásra. Javasolt a jelölő élőhelyek (6440 – folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei, 7230 – mészkedvelő üde láp- és sásrétek, 3150 – Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel) állományainak változását is egy-egy mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre vonatkozó módszertan

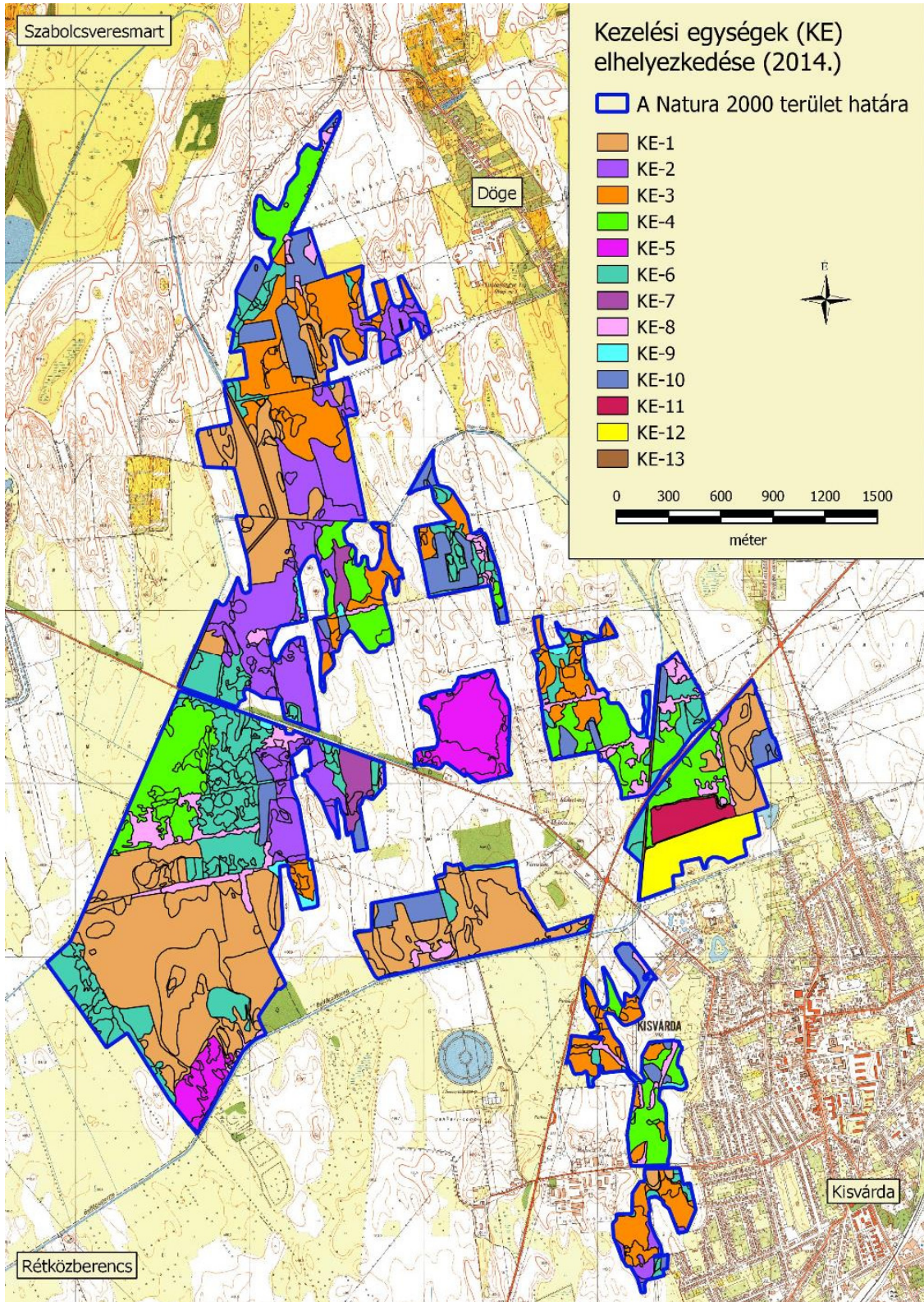
A mocsári teknős (*Emys orbicularis*), a vidra (*Lutra lutra*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) esetében monitorozásra az NBmR protokoll szerint 3 évente végzett felmérés javasolható. Ha erre kapacitáshiány miatt nincs lehetőség, akkor minimálisan az 5 évente, az élőhelyterképezéssel azonos ciklusokban végzett monitorozás javasolt.

Kutatás:

A tervezési területre vonatkozóan kutatási javaslat nem merül fel.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Kisvárdai-gyepék (HUHN20113) különleges természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos jelentőségű védett természeti területek a lápként oltalmat élvező „ex lege” védett területek, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

Ezen túl a terület egyes részei az országos ökológiai hálózat, magterület, ökológiai folyosó, illetve pufferterület övezetének részei is egyben (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési területen állami tulajdonban egyes csatornák érintett szakaszain kívül 22,53 hektárnyi terület van (Nemzeti Földalapkezelő Szervezet vagyonkezelésében). A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésébe tartozó terület a tervezési területen nincs.

Horgászegyesületi tulajdonba tartozik 25,26 hektár terület (horgásztavak).

A tervezési terület további részére magántulajdon jellemző, emellett csekély kiterjedésben önkormányzati tulajdonú területek vannak. A magántulajdonú területek mintegy 30-40 százalékára tehető az egy vagy néhány tulajdonos által érintett helyrajzi szám. A magántulajdonú helyrajzi számok többsége több tulajdonossal érintett osztatlan közös földterület.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) alapján a Kisvárdai-gyepék kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Kisvárdai és Döge közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 80 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
TAJR9-V-11	40,32	32,22	-
TFRY9-F-11	104,55	100,43	-
T05YC-E-11	102,1	91,53	-
TL75C-9-11	36,32	35,5	-
THU59-Q-11	34,81	33,99	-
T2FCC-6-11	44,12	39,14	-
T1CYC-N-11	69,15	60,95	-
T3FCC-7-11	51,72	47,97	-
TKVCC-4-11	74,19	45,84	-
T22CC-R-11	73,83	69,87	-
T515C-M-11	24,05	20,5	-
T5NCC-H-11	35,05	26,99	-
TKU5C-V-11	40,62	35,54	-
T4XRC-5-11	33,15	27,12	-
TNJRC-9-11	29,54	2,43	-
TNM5C-R-11	4,84	0	-
TMXRC-N-11	71,23	59,39	-
TNCYC-A-11	11,8	11,62	-
TNARC-3-11	11,56	10,19	-
TL9KC-R-11	19,07	12,7	-
T78CC-5-11	114,49	99,85	-
TL15C-3-11	31,55	29,22	-
TNVCC-7-11	32,83	27,59	-
TNRYC-Q-11	17,63	7,95	-
T7YYC-H-11	44	40,31	-
T8RYC-A-11	19,98	12,56	-
TW2CC-M-11	1,09	0	-
TW3KC-V-11	10,06	0	-
TC3KC-A-11	51,43	41,75	-

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a vidékfejlesztésért felelős miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályozza. Jelenlegi, 2009. és 2014. közötti időszakban a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet hatályos. Jelen Natura 2000 területen a támogatási rendelet gyep hasznosítási irányú horizontális célprogramjai vehetőek igénybe, ugyanis a Kisvárdai-gyepok kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület nem esik bele Magas Természeti

Értékű Területek zónalehatárolásaiba. A terület hosszú távú fenntartásához csak részben megfelelőek a horizontális célprogramokban elérhető kiegészítő támogatások. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Eurónak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Eurónak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Az agrártámogatások és Natura 2000 kompenzációs támogatások igénybe vételére vonatkozó információk

Rendelkezésre álló információink alapján az agrártámogatások igénybevétele csupán a nagyobb földterülettel rendelkező gazdálkodók részéről jellemző, ami a Natura 2000 gyepterületek és erdők kompenzációs támogatására is igaz. A Kisvárdai-gyeppek esetében ez a teljes területnek csak viszonylag kis részét teszi ki, ugyanis a kedvezőtlen birtokszerkezet (nagy arányban vannak sok tulajdonos által érintett osztatlan közös helyrajzi számok), illetve a nem támogatható területek nagy kiterjedése miatt sok a mindenfajta kezelés nélkül maradt területek aránya.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyepterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

A Kisvárdai-gyepek fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Kisvárdai-gyepek Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A gyepeként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a vízelvezetés, a feltörés, trágyakiszórás, szálas takarmány tárolásának tilalma, és az inváziós fajoktól való mentesítési kötelezettséget szolgáló eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásai jelenleg kötelező érvénnyel, 5-10% között határozzák meg a kaszálással hasznosított gyepek esetében a kaszátlanul hagyandó terület nagyságát. Javasolható a jelenlegi szabályozás módosításával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározása.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a

területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési-élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Kisvárdai-gyepek Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található elnádásodott gyepterületek kíméletes gyepgazdálkodásra alkalmas állapotba való alakítását szolgáló eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületeken a tájidegen fafajú fasorok, delelő fák, facsoportok őshonos fafajává alakítását szolgáló eszközök.
- A Natura 2000 területen található, inváziós fajokkal nagy mértékben fertőzött gyepterületek mentesítését, gyepgazdálkodásra alkalmas állapotba való alakítását szolgáló eszközök.
- Gépbeszerzés támogatása speciális kezelést igénylő, időszakosan vizes élőhelyek kaszálásához, szárzúzásához Natura 2000 területen.
- Kis kiterjedésű, elszigetelt, nehezen megközelíthető jelölő élőhelynek minősülő gyepterületek kezelését ösztönző eszközök Natura 2000 területen.
- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vizes élőhellyé alakítását, erdősítését ösztönző eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Kifejtve a 3.4.2. pont alatti táblázatban, összevontan a kommunikáció címzettjeivel.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

<i>Felhasznált kommunikációs eszközök:</i>	<i>A kommunikáció címzettjei:</i>	<i>Időpont, helyszín</i>	<i>Egyéb információ</i>
a) terepbejárás	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2014.08.27. Kisvárdra	Résztevők száma: 3
b) falufórum	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2014.08.27. Kisvárdra	Résztevők száma: 31
d) önkormányzati közzététel	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2014. augusztus (Döge, Kisvárdra, Rétközberencs, Szabolcsveresmart)	Kifüggesztés darabszáma: 4
e) honlap	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok	2013.11.14-től folyamatosan	http://www.e-misszio.hu/n2 + facebookon megosztva

<i>Felhasznált kommunikációs eszközök:</i>	<i>A kommunikáció címzettjei:</i>	<i>Időpont, helyszín</i>	<i>Egyéb információ</i>
	o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság		
f) érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok	2014. július és augusztus	Kiküldött levelek darabszáma: 67
h) sajtóesemény (sajtótájékoztató, sajtókonferencia)	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2013.12.11. 2014.01.30. 2014.07.30.	10 sajtó-megjelenés

A társadalmi egyeztetés szöveges ismertetése:

- Falufórum időpont és helyszín egyeztetés történt Kisvárdai Város Önkormányzatával.
- A fenntartási terv letölthetővé vált és a véleményezhetőségről cikk jelent meg a kommunikációt végző szervezet honlapján.
- A fenntartási terv véleményezhetőségéről sajtótájékoztató került megrendezésre, melynek eredményeképpen 10 sajtómegjelenés történt (térsvégi televízió, térsvégi rádió, országos hetilap, megyei napilap, internetes hírportálok).
- Az érintettek jelentős köre a fenntartási terv társadalmi egyeztetésének folyamatáról, a tervek véleményezhetőségéről, a véleményezés módjairól és határidejéről postai levélben (és amennyiben az elérhetőség rendelkezésre állt, kiegészítő jelleggel e-mailben is) értesítésre került. Az értesítő levelek célcsoportok szerinti egyedi összeállítással kerültek kiküldésre. A társadalmi egyeztetés során a hatóságoknak és egyéb államigazgatási szervezeteknek, valamint kezelőknek és egyéb érintetteknek küldött értesítő levelek tartalmazták a kommunikációt végző E-misszió Egyesület által tárgyidőszakban társadalmi egyeztetésre bocsátott összes Natura 2000 terület fenntartási terveinek véleményezhetőségére vonatkozó információkat (terület kód, név, érintett települések, véleményezési határidők stb.). A címzettek köre:
  - Érintett önkormányzatok: Kisvárdai, Döge, Rétközberencs, Szabolcsveresmart (4 levél)
  - Natura 2000 támogatást 2011-2014 között igénybe vevő helyben élő gazdálkodók, továbbá a HNPI-től földterületeket bérlő gazdálkodók (34 levél).
  - Azon földrészletek helyben élő magán tulajdonosai, amelyek a tervezési területen belül érintettek a jelölő élőhelyeket és fajokat, valamint kiemelt természeti értéket és/vagy konfliktusforrást hordozó, természetvédelmi szempontból legfontosabbnak ítélt területrészekben

(90 levél). (A területen tulajdonosként érintett önkormányzatok és a magyar állam vagyongazdálkodói külön levélben kerültek értesítésre.)

- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Törvényességi Felügyeleti Főosztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Törvényességi Felügyeleti Főosztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Törvényességi Felügyeleti Főosztály
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Földhivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Földhivatal
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Földhivatal
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Építésügyi Hivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Építésügyi Hivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal, Örökségvédelmi Osztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság, Erdőfelügyeleti és Hatósági Osztály, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Iroda
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság, Erdőfelügyeleti és Hatósági Osztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság
- Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség

- Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
- Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
- Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Iroda
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Hajdú-Bihar Megyei Területi Iroda
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Iroda
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kirendeltség
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Hajdú-Bihar megyei kirendeltség
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kirendeltség
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Igazgatóság
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Hajdú-Bihar megyei Igazgatóság
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatóság
- Vadásztársaságok Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara Hajdú-Bihar megyei Területi Szervezete
- Hajdú-Bihar megyei Vadgazdálkodók és Vadászok Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területi Szervezete
- Vadászok és Vadgazdálkodók Észak-Magyarországi Területi Szövetsége
- Magán Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége
- Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége (VTOSZ)
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Területfejlesztési és Költségvetési Főosztály
- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Fejlesztési, Tervezési és stratégiai Osztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Hivatala, Terület és Vidékfejlesztési Osztály
- Észak-Alföldi Regionális Tanács
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Fejlesztési Ügynökség Kht.

- Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség (2 levél)
  - Sporthorgász Egyesületek Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szövetsége
  - Hajdú-Bihar Megyei Horgászszervezetek Szövetsége
  - Horgász Egyesületek Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szövetsége
  - Erdészeti szakirányítók (19 levél)
  - Agrárkamara tanácsadók (128 levél)
  - Falugazdász területi irodák (17 levél)
  - Vadásztársaságok (83 levél)
  - Vízgazdálkodási társulatok (19 levél)
  - Horgász egyesületek (106 levél)
  - Halászati hasznosítók (8 levél)
  - NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt.
- A meghirdetett időpontban és helyszínen megtartásra került a falufórum, melyről emlékeztető és fotódokumentáció készült. A fórumon 31 fő vett részt.
  - A meghirdetett időpontban és helyszínen megtartásra került a terepbejárás, melyről jegyzőkönyv készült. A terepbejáráson 3 fő vett részt.
  - Az érintett önkormányzatok (Döge, Kisvárda, Rétközberencs, Szabolcsveresmart) 2014. augusztusában kifüggesztették a fenntartási tervet.
  - A beérkezett véleményeket és észrevételeket összefoglaltuk és megküldtük a tervekészítőnek, valamint a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságnak.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A legfontosabb beérkezett észrevételek:

Kommunikáció címzettje	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
Tulajdonosok, vagyongazdálkodók	igen (Natura 2000 kijelöléssel egyet nem értés, büntetésekről panasz, fakivágás, osztatlan közös problémája)	fórumon megjelentek	nem	A terv módosítását igénylő észrevétel nem történt.
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség	igen (Növény telepítést a „Közutak tervezése” című ÚT 2-1.201. számú útügyi műszaki előírásban foglaltaknak)	levélben	nem	A terv módosítását igénylő észrevétel nem történt.

Kommunikáció címzettje	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
	megfelelően kell elvégezni. Vasút környezetében történő növénytelepítéskor 206198. (XII.21.) KM rendelet, és a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. tv. 42/A § (1) bekezdésének betartása.)			
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal	igen (Szerveztük a másodfokú hatósági feladatokat látja el. Építésügyi általános feladatkörben első fokú hatóságként a járásszékhely szerint települési önkormányzatok jegyzői, illetve járási építésügyi hivatalok járnak el).	levélben	nem	A terv módosítását igénylő észrevétel nem történt.
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság, Erdőfelügyeleti és Hatósági Osztály	igen (A fenntartási tervnek igazodnia kell a 2009. évi XXXVII. törvény 112 § (3) bekezdés 2. pontja alapján kihirdetésre került erdőtervrendeletek, előírásaihoz, valamint az Országos Erdőállomány adatai és előírásaihoz.)	levélben	nem	A terv módosítását igénylő észrevétel nem történt.
Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	igen (Felhívták a tervező figyelmét a kötelező vízgazdálkodási szakfeladatok ellátására. Ismertették a folyamatos fenntartási, karbantartási feladatokat. Javasolták a csatornák funkcióinak – belvízelvezető ill. természetvédelmi célok összehangolása céljából történő – jövőbeli felülvizsgálatát. Az	levélben	igen	Részletes véleményében a javaslatok gyakorlati megvalósításával kapcsolatos valós nehézségeket, a jelenlegi kezelési gyakorlatot, ezek ellentmondásait kifejtette. A terv megalapozó dokumentációjában hivatkoznak ezekre, ugyanakkor a terv által megfogalmazott konkrét, javaslatokon nem volt indokolt módosítani.

Kommunikáció címzettje	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
	esetleges vízvisszatartási beavatkozások esetében előzetes hatásvizsgálat igényére hívták fel a figyelmet.)			
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	igen (Véleményezték a terv megalapozását szolgáló élőhelytérképet, a jelölő élőhelyek azonosítását. Bizonyos veszélyeztető tényezők - égetés, gyepfeltörés, inváziós fajok - kiterjedésére, súlyosságára hívták fel a figyelmet. Javaslatokat tettek az erős invázióval sújtott területek, illetve a horgásztavak kezelésére).	fórumon és terepbejáráson megjelentek, írásban javasoltak	igen	Véleményüket (élőhelyek elterjedése, veszélyeztető tényezők, invázióval, horgásztavakkal kapcsolatos kezelési javaslatok) a szakmai tervező figyelembe vette a fenntartási tervben illetve a megalapozó dokumentációban.

A legfontosabb észrevételek, amelyek alapján a terv módosításra került:

A Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság írásos véleményében szereplő szempontok - amelyek a tervben szereplő javaslatok gyakorlati megvalósításával kapcsolatos valós nehézségeket, a jelenlegi kezelési gyakorlatot, ezek ellentmondásait fejtették ki - a terv megalapozó dokumentációjában kerültek feltüntetésre.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai véleményezték a terv megalapozását szolgáló élőhelytérképet, javaslatokat tettek a közösségi jelentőségű élőhelyek értelmezésére vonatkozóan, illetve a veszélyeztető tényezők (égetés, inváziós fajok, gyepfeltörés) mértékével kiterjedésével kapcsolatban közölt információk épültek be a megfelelő fejezetbe. Az inváziós fajokkal sújtott területek, illetve a halastavak kezelésével kapcsolatban a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kiegészítéseivel egyeztetett javaslat került a terv végleges változatába.